

Dr hab. Krzysztof Wiak, prof. KUL
Kierownik Katedry Prawa Karnego KUL
Al. Racławickie 14
20-950 Lublin

Lublin, 20 grudnia 2018 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej
Pani mgr Akseni Szczepańskiej-Szczepaniak
pt. *Sądowy wymiar kary a polityka karania w płaszczyźnie prewencji szczególnej.*
***Aspekty teoretyczne, ustawowe i praktyczne* (Toruń 2018, ss. 425),**
napisanej pod kierunkiem Pana prof. dra hab. Janusza Bojarskiego

Przedmiotem recenzji jest rozprawa doktorska Pani mgr Akseni Szczepańskiej-Szczepaniak pt. *Sądowy wymiar kary a polityka karania w płaszczyźnie prewencji szczególnej. Aspekty teoretyczne, ustawowe i praktyczne* (Toruń 2018). Przedstawiona do oceny dysertacja liczy 425 stron, w tym 387 stron tekstu merytorycznego.

W pracy została podjęta problematyka reakcji na przestępstwo należąca do zakresu polityki karnej. **Temat** dysertacji jest ważny dla nauki i praktyki prawa karnego, dotyczy bowiem poszukiwania najbardziej skutecznych środków zapobiegania przestępczości. Polityka karna rozumiana jest jako działalność sądów zmierzająca do przeciwdziałania przestępczości w drodze stosowania przepisów prawa karnego, a jej cele wynikają z założeń prawodawstwa karnego, w szczególności z ustawowych dyrektyw wymiaru kary. Dostrzec należy, iż polityka karna nie wyraża się wyłącznie w orzecznictwie sądów, ale składają się na nią dwie sfery: tworzenie prawa i jego stosowanie. Cenną wartością rozprawy doktorskiej Pani mgr Akseni Szczepańskiej-Szczepaniak jest to, że zawiera badania prowadzone na obu płaszczyznach (ustawodawczej i orzeczniczej).

Obszerna i dobrze dobrana do tematu opracowania jest **literatura przedmiotu**, na którą składa się 245 pozycji bibliograficznych, w tym 7 publikacji obcojęzycznych (6 w języku angielskim oraz 1 w języku francuskim). W pozycjach 58 – 63 zestawienia

bibliograficznego na czoło wysunięte zostały adresy stron internetowych; wydaje się, że lepszym rozwiązaniem będzie powołanie tytułów opracowań. W pracy wykorzystano 26 **orzeczeń**: Trybunału Konstytucyjnego (1), Sądu Najwyższego (17), sądów apelacyjnych (7), Sądu Okręgowego w Płocku (1). Zestawienie judykatów na s. 413-415 należy uporządkować z uwzględnieniem kryterium hierarchicznego i chronologicznego. Do tego trzeba dodać, niewymienione w bibliografii, a poddane szczegółowej analizie wyroki, jakie zapadły w 120 sprawach karnych w Sądzie Rejonowym w Słupsku. W zestawieniu brak jest katalogu źródeł (aktów normatywnych).

Przeprowadzone badania zmierzają do szczegółowego wyjaśnienia istoty i znaczenia dyrektywy prewencji indywidualnej na tle sądowego wymiaru kary. Ogólnym **celem badań** uczyniono „analizę polityki orzekania w zakresie prewencji szczególnej w praktyce wymiaru sprawiedliwości” (s. 261). W rozważaniach podjęta została udana próba wykazania znaczenia indywidualnej oceny warunków sprawcy oraz prawidłowej prognozy kryminologicznej dla właściwego doboru środków reakcji prawnokarnej (s. 13-14). W części empirycznej pracy Autorka postawiła bardziej szczegółowe pytania: „czy aktualnie polityka karna realizowana w orzecznictwie sądowym na pierwszym planie postrzega człowieka, jako jednostkę, którą można przywrócić społeczeństwu w ramach stosowania wolnościowych środków reakcji karno-prawnej? Czy też świadomości sędziów przyświeca nieuchronność stosowania kary izolacyjnej, jako jedynej skutecznej metody walki z przestępczością, pomimo tak wielu znanych już w doktrynie i judykaturze mankamentów tej kary?” (s. 265). Ponadto, zamierzała zweryfikować realizację założeń przyświecających ustawodawcy nowelizującemu Kodeks karny ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. (Dz. U. z 2015 r., poz. 396).

Poszukując odpowiedzi na powyższe pytania Autorka postawiła siedem szczegółowych **hipotez badawczych**: „1) Sędziowie dysponują wystarczająco rozbudowanym katalogiem kar i środków karnych, pozwalającym im w sposób prawidłowy realizować dyrektywę prewencji szczególnej. Praktyka realizacji tejże napotyka jednak liczne trudności powodujące, że prewencja szczególna jest realizowana przez sądy w znacznie ograniczonym zakresie; 2) Stopień realizacji dyrektywy prewencji szczególnej pośrednio związany jest również z przyjętym przez sędziów orzeczników i prezentowanym poglądem na cele i funkcje kary; 3) Kluczowy problem, na kanwie pełnej realizacji dyrektywy prewencji szczególnej, stanowi prawidłowe określenie prognozy kryminologicznej oskarżonego; 4)

Sędziowie wymierzając karę mają na względzie przede wszystkim okoliczność, aby sprawcę wychować i przywrócić społeczeństwu jako jednostkę poprawną (respektującą i szanującą wartości prawem chronione); 5) Sędzia orzecznik czyniąc ustalenia w zakresie cech osobowości konkretnego oskarżonego, niezbędnych do dokonania prognozy kryminologicznej, dysponuje odpowiednimi narzędziami oraz informacjami; 6) Kary wolnościowe mają aktualnie pierwszeństwo przed orzekanymi karami izolacyjnymi, co odzwierciedlenie swe znajduje w strukturze orzekanych kar; 7) Polityka karna realizowana w orzecznictwie sądowym zmieniła swój kierunek na skutek wprowadzonej nowelizacji Kodeksu karnego z dnia 20 lutego 2015 r. - zjawisko w perspektywie i skali orzecznictwa krajowego” (s. 264-265).

Przyznać trzeba, że cel badań został nakreślony bardzo ambitnie i wymagał zarówno wykazania się rozległą wiedzą z zakresu prawa karnego, czasochłonnej analizy akt sądowych i wyników przeprowadzonej ankiety, a przy tym konsekwencji metodologicznej. W rozprawie zostały wykorzystane adekwatne do potrzeb realizacji nakreślonego zadania **metody badawcze**: formalno-dogmatyczna, na którą składa się analiza i krytyka literatury przedmiotu oraz judykatów, a ponadto analizy empirycznej akt sądowych orzeczeń zapadłych w Sądzie Rejonowym w Słupsku oraz anonimowej ankiety, pozwalające na zdiagnozowanie problemów występujących w praktyce wymiaru sprawiedliwości.

Struktura opracowania nie budzi zastrzeżeń. Składa się ono z obszernego „Wprowadzenia” oraz sześciu rozdziałów, z których ostatni w istocie stanowi podsumowanie z końcowymi wnioskami. Zawarte w niej treści można przyporządkować do dwóch grup zagadnień, poddanych badaniom na różnych płaszczyznach i z wykorzystaniem odmiennej metodologii. Do pierwszej należą rozważania zawarte w rozdziałach I – IV, będące dogmatyczną analizą kodeksowych regulacji dotyczących kar i środków karnych oraz zasad ich wymiaru ze szczególnym uwzględnieniem dyrektywy prewencji indywidualnej. Dużą wartością opracowania jest omówienie, w drugiej części, wyników badań empirycznych, których przedmiotem była orzecznicza realizacja dyrektywy prewencji szczególnej na tle praktyki Sądu Rejonowego w Słupsku oraz ankiety anonimowej skierowanej do sędziów karnistów w tym sądzie (rozdział V). Konstrukcja pracy jest przejrzysta, a poszczególne rozdziały są spójne i logicznie ze sobą powiązane.

Zasadnicze rozważania poprzedza **wprowadzenie**, w którym Autorka wyjaśniła wykorzystywane w treści pracy pojęcia (polityka kryminalna, polityka karna, kara kryminalna) oraz ukazała historyczną ewolucję i główne założenia myśli kryminologicznej. Wymiar systematyzujący ma również ilustracja celów kary, ze szczególnym uwzględnieniem celu prewencyjnego. Kontynuacją tego omówienia są ogólne rozważania zawarte w krótkim **rozdziale I** na temat sprawiedliwości, wymiaru sprawiedliwości, procesu wymierzania sprawiedliwości oraz ustawowego i sędziowskiego wymiaru kary, funkcji prawa karnego i teorii kar. Dla większej przejrzystości wywodów sugerowałbym podzielenie rozdziału na mniejsze jednostki redakcyjne.

W **rozdziale II** omówiono istotę i pojęcie kary kryminalnej, a następnie przedstawione zostały przyjęte w polskim porządku prawnym katalogi kary oraz środków karnych. Autorka omówiła treść każdej z kar, jej wady i zalety, zwracając uwagę na dostrzegany współcześnie kryzys kary pozbawienia wolności oraz poszukiwanie dla niej alternatyw. Rozważała również zadania sądu wobec skazanego rozróżniając: wychowanie, resocjalizację oraz socjalizację. W związku z tym postawiła kluczowe pytanie: czy rolą sądu jest wychowanie i czy proces taki jest w ogóle możliwy.

Poszukując na nie odpowiedzi Autorka ukazała obszernie historyczną ewolucję w zakresie racjonalizacji kar (sprawiedliwościowej i celowościowej) na tle poglądów przedstawicieli różnych kierunków i szkół prawa karnego i kryminologii. W podsumowaniu trafnie stwierdziła, że współcześnie proces stosowania kary kryminalnej zmierza do połączenia aspektów retrospektywno-kompensacyjnych i progresywno-prewencyjnych, co pozwala na uwzględnienie zarówno potrzeby reakcji na wyrządzone zło, jak i podjęcia czynności ograniczających jego wyrządzenie na przyszłość (s. 66).

Dużo miejsca w tych rozważaniach poświęcono konsekwencjom nowych regulacji wprowadzonych ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. nowelizującą Kodeks karny oraz poszukiwaniu skutecznej alternatywy dla kary pozbawienia wolności. Autorka pozytywnie ustosunkowała się do obserwowanych skutków tej reformy. Przede wszystkim dostrzegła, że wprowadzone zmiany spowodowały odwrócenie struktury orzekanych kar w taki sposób, że kara pozbawienia wolności przestała dominować, a coraz częściej orzekane są kary nieizolacyjne. Szczegółowo uzasadniła zalety kary ograniczenia wolności w nowej polityce karania, która ze względu na nieizolacyjny charakter oraz wychowawcze oddziaływanie

wykonywania pracy i obowiązków nadaje się do realizacji celu szczególnieprewencyjnowychowawczego (s. 84). Skłania się przy tym do stwierdzenia, że kara pozbawienia wolności powinna być orzekana jedynie wobec sprawców dopuszczających się najcięższych przestępstw, co do których uprzednio były już stosowane inne środki i nie dały spodziewanego rezultatu (s. 129). Zgodzić się trzeba z dobrze uzasadnionym poglądem o znaczącej roli środków karnych w nowej racjonalnej polityce karnej.

Autorka podkreśliła ogromną odpowiedzialność sądu, na którym spoczywa ciężar wymierzenia kary sprawiedliwej, a przy tym pozwalającej na zrealizowanie celu wychowawczego. Do tego konieczna jest szeroka wiedza prawnicza oraz doświadczenie zawodowe i życiowe (s. 156). Za istotny czynnik w procesie orzekania uznała umiejętnie i trafnie postawioną prognozę kryminologiczną, która umożliwia sądowi prawidłowy dobór środków reakcji prawnokarnej. Wymaga to przeprowadzenia rzetelnego wywiadu, w którym zostanie zgromadzona możliwie największa ilość danych o sprawcy i zostanie ustalony jego profil osobowościowy.

W **rozdziale III** zostały omówione zasady i dyrektywy sądowego wymiaru kary ze szczególnym uwzględnieniem dyrektywy prewencji indywidualnej. Poprawnie zostały przedstawione poglądy doktryny na wzajemne relacje dyrektyw oraz scharakteryzowane okoliczności wpływające na wymiar kary. Osiągnięcie celów szczególnieprewencyjnych Autorka uważa za możliwe, ale pod warunkiem zgromadzenia danych osobopoznawczych o sprawcy przestępstwa oraz po przeprowadzeniu dokładnej analizy okoliczności popełnienia czynu. W rozdziale tym poruszone zostały również interesujące tematy: oceny stopnia zawinienia przez recydywistę oraz wykorzystania wskazań płynących z tzw. ekonomicznej analizy prawa karnego dla kształtowania polityki karnej.

W **rozdziale IV** probacja została uznana za nowy wyznacznik polityki karania. Genezę takiego podejścia należy upatrywać w oddziaływaniu idei tzw. sprawiedliwości naprawczej. Jej główne założenia zostały przedstawione na początku rozdziału. Należy do nich postrzeganie przestępstwa jako czynu będącego źródłem konfliktu między sprawcą a pokrzywdzonym, w którego rozwiązaniu ma pomóc sędzia (s. 213). W dalszej kolejności została przeprowadzona analiza środków związanych z poddaniem sprawcy próbie na tle przepisów Kodeksu karnego, z podkreśleniem zmian wprowadzonych reformą z dnia 20 lutego 2015 r. (mniejsza ilość kar orzekanych z warunkowym zawieszeniem wykonania,

eliminacja warunkowego zawieszenia wykonania kar wolnościowych). Autorka wskazała na odpowiedzialność sądu za trafny dobór środków orzekanych wobec skazanego na czas trwania okresu próby, który jest uzależniony od postawienia prawidłowej prognozy kryminologicznej. Niezbędne do tego jest dysponowanie jak najpełniejszymi danymi osobopoznawczymi zebranymi w wywiadzie środowiskowym przez kuratora.

Rozważania zwarte w rozdziałach I – IV mają charakter porządkujący i przygotowują czytelnika do konfrontacji z wynikami badań empirycznych. Autorka zreferowała dogłębnie poglądy doktryny prawa karnego i na tej podstawie wyprowadziła własne wnioski, wykazując się bardzo dobrą znajomością praktycznych problemów wykonywania kar i środków karnych. Zdarzały się zbędne powtórzenia, czasem nawet na tej samej stronie, np. stwierdzenie J. Utrata-Mileckiego, że współcześnie zwraca się uwagę nie tyle na utylitarny, ale również aksjologiczny, humanitarny aspekt indywidualizacji kary (s. 167). Przywoływane treści mają nieco „podręcznikowy” wymiar, jednak uzupełniane są interesującymi spostrzeżeniami i ocenami Autorki. Taki charakter mają np. obserwacje sygnalizujące słabość „czynnika ludzkiego” w praktyce sądowej. Efekty współpracy kuratora ze skazanym w ramach dozoru, jak dowodzi Autorka, nie zawsze są zadowalające. Dozór często sprowadza się do okazjonalnych i rzadkich wizyt w domu skazanego i pobieżnego, schematycznego wywiadu z domownikiem.

Podsumowując tę część rozważań można – za Autorką – stwierdzić, że w doktrynie i judykaturze zwraca się uwagę na dwa kluczowe elementy dla realizacji celu szczególnoprewencyjnego: prawidłowe ustalenie prognozy kryminologicznej sprawcy (tj. jego przyszłego funkcjonowania w społeczeństwie) oraz oparty na tej prognozie właściwy dobór środków reakcji karnej. Ta teza stanowi równocześnie punkt wyjścia dla analizy wyników badań empirycznych realizacji prewencji szczególnej w praktyce wymiaru sprawiedliwości przeprowadzonej w **rozdziale V**.

W tej części pracy głównym zamierzeniem Autorki było ustalenie przesłanek, jakimi kierują się sędziowie podczas jednostkowego aktu wymiaru karny. Innymi słowy, celem było ustalenie czy założenia i postrzeganie określonych zjawisk prezentowane przez sędziów w wypowiedziach ankietowych znajdują również swoje odzwierciedlenie w podejmowanych przez nich rozstrzygnięciach orzeczniczych. Materiał do analiz został zgromadzony za pomocą ankiety anonimowej, której wyniki w dalszej kolejności zostały zweryfikowane na

podstawie badań akt sądowych przeprowadzonych w Sądzie Rejonowym w Słupsku w latach 2008 – 2013. Tytułem przykładu, pozytywna odpowiedź aż 73 % respondentów na pytanie czy kara pozbawienia wolności jest skutecznym środkiem resocjalizacji została skonfrontowana z rzadkim motywowaniem orzeczenia kary izolacyjnej względami resocjalizacyjnymi w treści uzasadnienia. Symptomatyczne jest również, że powszechnie sygnalizowane są braki w zakresie informacji w wywiadach środowiskowych sporządzanych przez kuratorów, a równocześnie treść wywiadu w dużej mierze wpływa na ustaloną przez sędziego prognozę kryminologiczną sprawcy.

Badania były prowadzone dwutorowo, co należy uznać za unikatowe w polskim piśmiennictwie. Autorka zastosowała dwie główne metody badawcze (anonimowa ankieta i badanie akt sądowych), a dodatkowo – dzięki zatrudnieniu w Sądzie Rejonowym w Słupsku – metodę obserwacji. Przeprowadzone badania cechuje dbałość o poprawność metodologiczną, co jest widoczne w konstrukcji kwestionariusza i zawartych w nim pytaniach oraz w reprezentatywnym doborze prawomocnych wyroków do badań (20 spraw z każdego roku, wyselekcjonowanych losowo). Autorka jest przy tym świadoma, że jej doświadczenia zawodowe, pozwalające na formułowanie interesujących wniosków, mają walor subsydiarny i mogą być uznane za subiektywne i niereprezentatywne. Przy interpretacji rezultatów badań został dostrzeżony również czynnik „makro” w postaci odniesienia uzyskanych wyników do statystyk w innych sądach rejonowych w Polsce. Jest to o tyle ważne, że w ostatnich latach orzecznictwo Sądu Rejonowego w Słupsku nie było reprezentatywne w skali kraju ze względu na ponadprzeciętne orzekanie kar wolnościowych. Wyniki badań, poza ich opisem i wyczerpującą analizą, zostały przedstawione w formie przystępnej, graficznej prezentacji.

Przeprowadzone badania wykazały istnienie znacznych rozbieżności pomiędzy informacjami uzyskanymi z ankiety oraz z treści uzasadnień wyroków. Sędziowie w zdecydowanej większości uznawali karę pozbawienia wolności za skuteczny środek resocjalizacji. Jednakże orzekając tę karę tylko wyjątkowo uzasadniali ją względami resocjalizacyjnymi. Taka obserwacja pozwoliła Autorce na sformułowanie bardziej ogólnej tezy, iż „czysto teoretyczne rozważania sędziów w tej kwestii pozostają w istotnej rozbieżności z praktyką na co dzień przez nich stosowaną” (s. 310). Poparta licznymi przykładami jest konkluzja, iż sądy nie wskazują konkretnych przesłanek mających uzasadnić przekonanie, że orzeczona kara lub środek karny wpłynie prewencyjnie na osobę sprawcy ani

też w jaki sposób będzie on oddziaływał. Nie odnoszą się również szczegółowo do okoliczności ustalonych w wywiadzie środowiskowym, a mimo to wywodzą, że orzeczona kara spełni cele zapobiegawcze i wychowawcze oraz zapewni, że skazany nie popadnie ponownie w konflikt z prawem (s. 315). Z badań wynika, że w przywoływanych motywach wymiaru kary rzadko znajdują się odniesienia do sfery przeżyć psychicznych sprawcy i konkretnych elementów jego osobowości. Zwykle motywy rozstrzygnięć wymieniane są lakonicznie i ogólnikowo, np. wskazuje się krótko na dotychczasową niekaralność, co Autorka tłumaczy obawą sądów przed możliwością zakwestionowania bardziej szczegółowych stwierdzeń w postępowaniu odwoławczym (s. 337). Sądy drugiej instancji nie dostrzegają tych deficytów (s. 381). Interesujące jest, że argumentacja zastosowana przy wyborze środków karnych jest o wiele bardziej bogata, a przy tym „konkretna i szczegółowa” (s. 344).

Konfrontując dane uzyskane w trakcie przeprowadzonej ankiety anonimowej z danymi pozyskanymi w wyniku analizy treści uzasadnień wyroków badanych spraw karnych Autorka wywiodła wniosek, że sądy jedynie w niewielkim zakresie realizują dyrektywę szczególnoprewencyjną. Poszukując przyczyn takiego stanu rzeczy podniosła, że w momencie podejmowania decyzji o wymierzeniu kary nie dysponują wystarczającymi i odpowiednimi danymi dotyczącymi osoby sprawcy. Zdecydowana większość respondentów wskazała, że treść wywiadów kuratorskich, będąca źródłem takich informacji, nie spełnia stawianych wymagań i zawiera istotne braki. Autorka dostrzegła również niedostatki w umiejętnościach sędziów dokonania pogłębionej oceny osobowości sprawcy dla postawienia prawidłowej prognozy kryminologicznej. W związku z tym sformułowała postulat uwzględnienia w większym stopniu wiedzy psychologicznej w programach studiów prawniczych i podczas kształcenia w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury (s. 347).

Dobrze uzasadnione wynikami badań ankietowych oraz analizą akt sądowych są szczegółowe **wnioski końcowe**:

- orzekając karę pozbawienia wolności sędziowie jedynie wyjątkowo motywują jej wymierzenie sprawcy względami resocjalizacyjnymi;
- sędziowie nie posiadają wystarczającej wiedzy w zakresie podatności konkretnego sprawcy na oddziaływanie środków karnych, i orzekają je raczej intuicyjnie, wykorzystując własne doświadczenie orzecznicze;

- w uzasadnieniach wyroków brak jest wskazania deficytów w zakresie właściwości, środowiska, procesów psychicznych sprawcy jako istotnych motywów przy wymiarze kary;
- w treści sprawozdań kuratorskich brak jest dokładnych informacji dotyczących sprawcy; pomimo tego wywiady kuratorskie traktowane są jako główne źródło wiedzy niezbędne do oceny osobowości sprawcy;
- częstsze orzekanie środków karnych, dostosowanych do formacji osobowościowej sprawcy, powinno zintensyfikować oddziaływanie prewencyjne na sprawcę;
- po wejściu w życie nowelizacji Kodeksu karnego z dnia 20 lutego 2015 r. wzrasta ilość orzekanych kar wolnościowych, co dowodzi, że zakładane przez ustawodawcę cele zostały osiągnięte;

W pełni uprawnione jest więc końcowe stwierdzenie, że dla sądowego wymiaru kary „niezmiernie istotne jest znaczenie prewencji szczególnej, aczkolwiek nadal jeszcze niedoceniane przez sędziów w zasługującej na to mierze” (s. 386).

Po lekturze analizy wyników badań omówionych w rozprawie nasuwają się dwa pytania:

1) czy w dostępnym materiale badawczym dostrzec można symptomy świadczące o znaczącej roli pokrzywdzonego w postępowaniu karnym? Czy wykorzystywana była mediacja?

2) czy uprawniona jest teza, iż polityka orzekania kar (struktura kar) w Polsce jest geograficznie zróżnicowana (uzależniona od regionu, z główną osią podziału: północ – południe)?

Strona formalna pracy nie budzi zastrzeżeń. Poszczególne rozdziały są ze sobą logicznie powiązane, spójny jest podział na mniejsze jednostki redakcyjne w obrębie rozdziałów. Zastosowanie podziału na podrozdziały należy postulować również w rozdziale I. Praca jest napisana bardzo dobrym językiem, zasadniczo bez tzw. literówek. Zdarza się jednak, że drobne błędy językowe znacząco zmieniają sens zdania, np. „zgådzony” (zamiast „złagodzony”, s. 43), prognoza „kryminologiczna” (zamiast „kryminalistyczna”, s. 126), prawidłowa data nowelizacji Kodeksu karnego: 20.02.2015 r. (zamiast 20.01.2015 r., s. 94). Nieprecyzyjne jest stwierdzenie, iż z osobą popełniającą przestępstwo współdziała osoba „małoletnia”, tzn. taka, która nie ukończyła lat siedemnastu (s. 206). Niewątpliwie chodzi o „nieletniego”. Przypisy dobrze spełniają rolę informacyjną – służą dokumentowaniu

powołanych twierdzeń, zamieszczeniu dodatkowych informacji oraz odsyłają do publikacji podejmujących w szerszym zakresie omawiane kwestie. Zdarza się, że treść przypisu jest na następnej stronie po odsyłaczu. Powyższe uwagi mogą być pomocne przy redakcyjnym opracowaniu dysertacji, która, jak sądzę, zostanie skierowana do druku, na co ze wszech miar zasługuje.

Konkludując, stwierdzam, że przedstawiona do recenzji praca odpowiada wysokim standardom merytorycznym, metodologicznym i formalnym stawianym rozprawom doktorskim. Treść opracowania dowodzi bardzo dobrej znajomości podjętej problematyki sądowego wymiaru kary.

*

Rozprawa doktorska Pani mgr Akseni Szczepańskiej-Szczepaniak pt. *Sądowy wymiar kary a polityka karania w płaszczyźnie prewencji szczególnej. Aspekty teoretyczne, ustawowe i praktyczne* (Toruń 2018, ss. 425) stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną Autorki w zakresie prawa karnego oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Dysertacja wypełnia wymagania stawiane rozprawie doktorskiej określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (j.t. Dz.U. z 2017 r., poz. 1789 ze zm.). Wnoszę przeto o dopuszczenie Pani mgr Akseni Szczepańskiej-Szczepaniak do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

